

Analýza vodstva na vybraných mapách našeho území z 16.–17. stol.

Miroslav Čábelka, Vanda Hlaváčková

Katedra aplikované geoinformatiky a kartografie, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova

Vodstvo

Voda byla vždy nezbytná pro přežití, a proto se lze se zákresy vodstva setkat již na nejstarších mapách.

Příspěvek představuje výsledky obsahových analýz znázornění vodstva na třech nejstarších mapách našeho území z 16. a 17. století. Těmi jsou Klaudyánova mapa Čech z roku 1518, Crigingerova mapa Čech z roku 1568 a Aretinova mapa Čech z roku 1619. Viz obr. 1.

Obr. 1: Klaudyánova mapa Čech z roku 1518 (uprostřed), Crigingerova mapa Čech z roku 1568 (vlevo) a Aretinova mapa Čech z roku 1619 (napravo). Zdroj: MS PŘF UK, SOA Litoměřice.

Analýzy na mapách

Nejméně vodních toků je znázorněno na Klaudyánově mapě Čech z roku 1518. Zde je zobrazeno pouze 9 řek, přičemž popsáno jich je 6. Zbylé 3 řeky byly identifikovány jako Berounka, Lužnice a Otava. Žádné vodní plochy se na mapě nenacházejí. Řeky jsou do značné míry generalizovány.

Na Crigingerově mapě Čech z roku 1568 je zakresleno 24 popsanych vodních toků. Identifikovat se (až na jeden) podařilo dalších 36 řek. Mapa má oproti Klaudyánově mapě severní orientaci a zasahuje více na sever do oblasti dnešního Německa a Polska. Znázornění říční sítě se v mnoha případech blíží jejímu současnému stavu.

Obr. 2: Rybník Betlém Crigingerově mapě Čech (vlevo) a rybníky Betlém (uprostřed) a Jordán (napravo) na 4. vydání Aretinovy mapy Čech. Zdroj: MS PŘF UK.

Nejobsáhlejší z analyzovaných map je Aretinova mapa Čech z roku 1619. Ta obsahuje 194 vodních toků, z toho 41 popsanych. Viz obr. 4. Na mapě je množství nepřesností v jejich zákresu. Autor zde například v několika případech chybně vykreslil vodní toky, které pramení a ústí ve dvou různých řekách, čímž tvoří jakýsi kanál mezi nimi. Na mapě je 17 vodních ploch, z toho jsou 2 popsané rybníky (Betlém, Jordán). Viz obr. 2. Identifikovány a popsány byly další 4 vodní plochy (Bílý Halštrov, Mladotický rybník, Rožmberk, Všerubský rybník). Porovnání počtu znázorněných vodních toků a ploch na jednotlivých mapách ukazuje tabulka 1.

	Klaudyánova mapa	Crigingerova mapa	Aretinova mapa
počet vodních toků celkem	9	61	194
počet popsanych vodních toků	6	24	41
počet vodních ploch	-	1	19

Tab. 1: Srovnání vodstva na Klaudyánově, Crigingerově a Aretinově mapě Čech. Zdroj: vlastní zpracování.

Mosty na Aretinově mapě

Mosty jsou samostatně znázorněny na Aretinově mapě Čech (8 mostů). Ty jsou vyryty nad řekou Labe v Praze, Mělníku, Roudnici n. L. a Litoměřicích a na řece Ohři v Libochovicích, Lounech, Žatci a Drahonicích.

Obr. 3: Ukázka zákresu mostů v Lounech, Libochovicích, Roudnici a Mělníku na Aretinově mapě (2. vydání). Zdroj: Mapová sbírka PŘF UK.

Webová aplikace online Bakalářská práce

Webová aplikace
je přístupná na:
<https://rb.gy/lxvsoz>

Cíle

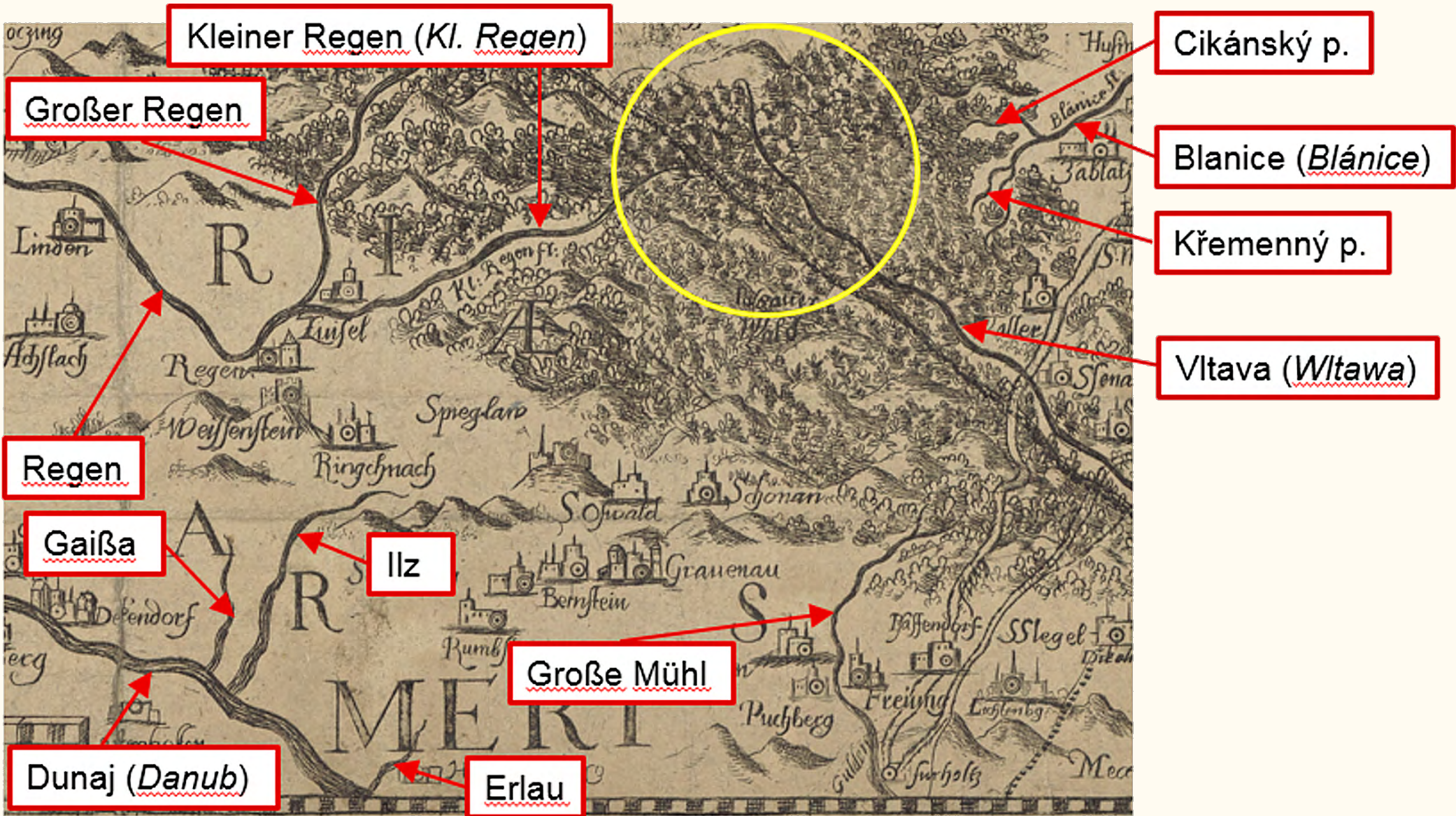
Cílem autorů bylo identifikovat a popsat co možná nejvíce vodních toků a ploch a poukázat na nepřesnosti v jejich zákresu.

Vodstvo pro účely práce představuje souhrn přírodních a umělých vodních ploch, toků a objektů na nich.

Výsledky analýz jsou prezentovány pomocí veřejně přístupné webové mapové aplikace, která přibližuje situaci vodstva na uvedených mapách.

Odkaz viz dole.

Ukázka identifikace vodních toků

Obr. 4: Identifikace a doplnění názvů německých toků a pramene Vltavy na Aretinově mapě Čech. Situace na 4. nedatovaném vydání. Zdroj: MS PŘF UK.

Webová mapová aplikace

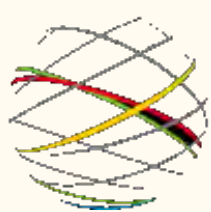
Webová mapová aplikace, zobrazuje vodstvo ve vektorové podobě nad současnými mapovými podklady.

Uživatelé mají možnost libovolně zapínat či vypínat vektorové vrstvy, porovnávat je se současným stavem vodstva či přepínat jednotlivé staré mapy mezi sebou. Lze si tak např. na podkladu Aretinovy mapy zobrazit vodstvo z Crigingerovy mapy apod. Součástí aplikace jsou také základní informace o starých mapách. Aplikace byla vytvořena pomocí nástrojů ESRI – WebAppBuilder for ArcGIS a Map Journal Builder. Ukázka aplikace viz obr. 5.

Obr. 5: Ukázka webové mapové aplikace. Zdroj: vlastní zpracování.

Webová mapová aplikace vznikla v rámci bakalářské práce na katedře aplikované geoinformatiky a kartografie, Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy.
Miroslav Čábelka, cabelka@natur.cuni.cz

20. historickogeografická
konference, 24. 1. 2024, Praha

PŘÍRODOVĚDECKÁ
FAKULTA
Univerzita Karlova